

KARIERA BEZ BARIER

Grzegorz Faraniec

Jak odkrywać i rozwijać talenty, pasje i specyficzne umiejętności uczniów w perspektywie tranżycji na rynek pracy

Rzeczpospolita
Polska

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

INSTYTUT BADAŃ
EDUKACYJNYCH
Państwowy Instytut Badawczy

Autor:

Grzegorz Faraniec

Redakcja językowa: Iwona Stachowicz

Skład: Wojciech Maciejczyk

Zdjęcie na okładce: Shutterstock.com

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa
tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

INSTYTUT BADAŃ
EDUKACYJNYCH
Państwowy Instytut Badawczy

ISBN 978-83-68313-49-9

DOI 10.24131/9788368313499

Copyright © Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2025

Wzór cytowania:

Faraniec, G. (2025). *Jak odkrywać i rozwijać talenty, pasje i specyficzne umiejętności uczniów w perspektywie tranzykcji na rynek pracy*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy.

Publikacja powstała w ramach projektu: „Poprawa skuteczności procesów kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży (w tym z niepełnosprawnościami) w celu przygotowania do aktywnego uczestnictwa w rynku pracy we współpracy z podmiotami zewnętrznymi (Tranzycja na rynek pracy)” finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

Wprowadzenie	4
1. Talenty – od teorii do praktyki szkolnej	5
1.1. Czy każdy z nas ma talent?.....	6
2. Klasyfikacja zdolności – zalety i wyzwania	12
2.1. Inteligencje wielorakie.....	13
2.2. Etapy rozwijania zainteresowań uczniów	17
3. Jak wspierać uczniów w odkrywaniu i rozwijaniu talentów w szkole?	20
4. Doradca zawodowy odkrywca talentów uczniów. Rola i podejście doradcy	23
Bibliografia	31

Wprowadzenie

W dzisiejszym świecie pełnym nieustannych zmian i nieskończonych możliwości zdolność do rozpoznawania i rozwijania talentów naszych uczniów staje się nie tylko cennym atutem, ale wręcz koniecznością. Niniejszy przewodnik, skierowany przede wszystkim do nauczycieli, stanowi kompendium wiedzy i praktycznych narzędzi niezbędnych do odkrywania i wspierania indywidualnych zdolności młodych ludzi.

Rozpoczynając od zrozumienia, czym jest talent i jak może być rozpoznany w różnych dziedzinach, przewodnik prowadzi czytelnika przez szeroki zakres strategii i metod, które można zastosować w celu wsparcia uczniów w rozwoju ich unikalnych umiejętności. Omawia też wyzwania, z jakimi mogą się spotkać nauczyciele podczas tego procesu, oraz sposoby ich przezwycięzania. Osobno ujęty został też warsztat doradcy zawodowego w szkole, gdyż jest to osoba, która w profesjonalny sposób implementuje talenty i zainteresowania w plan rozwoju zawodowego i osobistego.

Każdy rozdział zawiera praktyczne przykłady, studia przypadków oraz ćwiczenia, które można wykorzystać zarówno w pracy nauczyciela nad sobą, jak i w jego klasie. Podkreśla również znaczenie twórczego myślenia, elastyczności oraz adaptacji do indywidualnych potrzeb każdego dziecka. Moim celem było stworzenie przewodnika, który umożliwi nauczycielom i doradcom zawodowym nie tylko odkrywanie talentów dzieci i młodzieży, ale również pomoc im w rozwijaniu zdolności do pełni ich potencjału. Wierzę, że każde dziecko posiada unikalny zestaw talentów, które zasługują na to, by zostały zauważone i rozwinięte.

Zapraszam do wspólnej podróży w świat rozwijania talentów, która ma na celu nie tylko wzbogacenie edukacji, ale także umożliwienie każdemu uczniowi osiągnięcia osobistego sukcesu i spełnienia.

1. Talenty – od teorii do praktyki szkolnej

Kiedy zastanawiamy się nad tym, czym jest talent, nasze pierwsze skojarzenia najczęściej wędrują ku takim kategoriom, jak: ponadprzeciętne zdolności, szczególne uzdolnienia, wybitne osiągnięcia. Talenty kojarzą nam się z sukcesami zawodowymi zdobywanymi w różnych dziedzinach, np. w działalności artystycznej, sportowej, społecznej, naukowej czy kulinarnej. Odkrywanie talentów może nasuwać nam też skojarzenie z popularnym programem telewizyjnym „Mam talent”, w którym uczestnicy prezentują swoje szczególne umiejętności czy zdolności. W przestrzeni rynku pracy headhunterzy poszukują utalentowanych pracowników, których wyłuskują spośród: studentów, absolwentów, kandydatów zgłaszających się do pracy lub uznanych pracowników innych firm. Przedsiębiorcy dobrze wiedzą, że najcenniejszym kapitałem firmy, decydującym o jej przetrwaniu, rozwoju i przewadze konkurencyjnej, są kompetencje i umiejętności pracowników, a także ich unikalne talenty.

Jednak talent w praktyce zarządzania rozumiany jest nieco inaczej niż potocznie: „talent to każda osoba mogąca w sposób znaczący wpłynąć na obecne i przyszłe osiągnięcia swojej organizacji” (Głowacka-Stewart, 2006, s. 8), a także: „jednostka, która kieruje się celem wewnętrznym, niezmiennym przez dłuższy okres, równocześnie wnosząc własny cel do organizacji” (Pocztowski, 2016, s. 36). Z definicji tych nie wynika wcale, że talentem w danej firmie jest osoba o wybitnych uzdolnieniach. Ważne jest natomiast, aby jej kompetencje, umiejętności były pożądane i najlepiej dopasowane do potrzeb i celów rozwojowych tej właśnie organizacji. Utalentowani pracownicy mogą charakteryzować się więc zupełnie odmiennymi talentami. Ponadto w firmach potrzebne są różne talenty w zależności od branży czy rodzaju działalności. Ciekawe jest również to, że mogą się one ujawnić lub rozwinąć w konkretnym środowisku pracy, w innym zaś mogą pozostać niedostrzeżone, niewykorzystane lub najzwyczajniej niepotrzebne. Tym samym środowisko pracy, specyfika firmy, rodzaj i wykonywane zadania lub wyzwania zawodowe mogą stanowić facylitatory dla ujawniania się tzw. talentów organizacyjnych.

Duże znaczenie ma także kultura organizacyjna i klimat pracy, które mogą sprzyjać lub nie rozwijaniu talentów pracowników. W przedsiębiorstwach bada się i diagnozuje talenty, stosując różne kryteria: np. „talentem” jest wyjątkowy pracownik, tzw. gwiazda, który ma unikalną wiedzę i umiejętności branżowe lub pracownik mający taki zestaw cech/umiejętności, które dla danej organizacji stanowią kompetencje kluczowe (talenty). Coraz popularniejsze są także programy zarządzania talentami, których celem jest optymalne zarządzanie kompetencjami, podnoszenie zaangażowania i motywacji pracowników, zapewnienie im możliwości rozwoju, aby ich talenty

zostały efektywnie spożytkowane. Obecny rynek pracy jest otwarty na różnorodność ludzkich kompetencji. Zmienia się on w szybkim tempie, a potrzeby dotyczące nowych i specyficznych umiejętności rosną wraz z rozwojem branż, nowoczesnych technologii i dywersyfikacją zawodów. Świat potrzebuje wciąż nowych talentów.

Wychodząc z perspektywy rynku pracy, przenieśmy się na grunt szkoły. Jak tu wygląda postrzeganie i odkrywanie uczniowskich talentów? Myśląc o utalentowanym uczniu, zwykle przypomnimy sobie wyróżniającego się młodego człowieka, uzyskującego ponadprzeciętne wyniki w nauce lub osiągnięcia, np. w sporcie czy sztukach pięknych. W edukacji najbardziej rozpowszechniona jest koncepcja talentu zawarta w Raporcie Marlanda, według której uzdolnionymi i utalentowanymi są uczniowie mający wybitne zdolności, dzięki którym mogą wykazać się zaawansowanymi dokonaniem. Wykazują się oni osiągnięciami w różnorodnych dziedzinach: w przedmiotach szkolnych, w zdolnościach artystycznych czy np. zdolnościach do liderowania.

W szkole więc synonimem talentu są wybitne zdolności lub uzdolnienia. Jednak co dzieje się z talentami, które nie są w żaden sposób powiązane z „przedmiotami szkolnymi” ani aktywnościami, które uczeń na co dzień podejmuje? Co gorsza, talenty te nie wpisują się w żadną ze znanych klasyfikacji uzdolnień? Co w sytuacji, gdy talenty ucznia nie mają szansy ujawnić się w przestrzeni szkolnej? Byłoby wielką stratą, aby pozostały one ukryte, niezauważone, pominięte. Dlatego w niniejszym poradniku chcę zwrócić uwagę na to, jak wiele, jako nauczyciele, możemy zmienić w szkolnej codzienności, aby uważniej spoglądać na indywidualność naszych uczniów i dawać im jak najwięcej okazji do odkrywania i rozwijania ich unikalnych talentów.

1.1. Czy każdy z nas ma talent?

Pytanie o istnienie talentu w każdym z nas stanowi fascynującą rozterkę filozoficzną i psychologiczną, która może towarzyszyć nam przez całe świadome życie. Wszyscy jesteśmy jednostkami niepowtarzalnymi, posiadającymi unikalne zestawy cech, umiejętności i zainteresowań. Czy jednak każdy z nas jest obdarzony wyjątkowym talentem?

Talent może przybrać różnorodne formy, od tradycyjnych umiejętności artystycznych i matematycznych po zdolności interpersonalne, kreatywne myślenie czy intuicję. Jednakże często interpretujemy talent wąsko, kojarząc go z wybitnymi osiągnięciami, a to może prowadzić do błędnego przekonania, że nie wszyscy go posiadamy. Każdy z nas jednak ma swoje mocne strony, choćby to była zdolność do empatii, rozwiązywania problemów czy talent do budowania relacji społecznych. Warto zauważyć, że talent nie zawsze musi manifestować się jako wybitna

umiejętność; czasem to subtelne cechy charakteru lub wyjątkowy sposób postrzegania świata sprawiają, że każda osoba jest niepowtarzalna. Dlatego istotne jest również zrozumienie, że talent wymaga czasu i wysiłku, aby go rozwinąć. Niekiedy zdolności są ukryte, czekające na odpowiednią okoliczność, by się ujawnić. Podążanie za pasją, eksperymentowanie w różnych dziedzinach i podejmowanie nowych wyzwań może być kluczem do odkrycia ukrytych talentów. Współczesne społeczeństwo czasem kładzie zbyt duży nacisk na konkretne dziedziny, takie jak nauka czy sztuka, pomijając inne wartościowe obszary. Nie wszyscy muszą być mistrzami w jednej dziedzinie; warto docenić różnorodność talentów, które sprawiają, że społeczeństwo staje się bogatsze i bardziej zróżnicowane.

W kontekście edukacji rola nauczyciela jest kluczowa w procesie odkrywania i rozwijania talentów uczniów. Elastyczność w podejściu, zrozumienie indywidualnych cech każdego ucznia i wspieranie ich w poszukiwaniu pasji stają się fundamentem dla rozwoju potencjału. Będąc w roli nauczyciela, warto zadać sobie pytanie: jak mogę pomóc uczniom w odkryciu talentu i w jego rozwoju? Albo inne pytanie: czy podejmuję próby wsparcia uczniów, u których talent jest niewidoczny lub mało dostrzegalny? Co może pomóc w zrozumieniu i odkryciu talentów? Odpowiedzi można szukać w najnowszych zdobyczach nauki.

W ostatnich latach nowe światło na talenty i możliwości ich rozwijania wniosły badania z zakresu neurodydaktyki oraz leżącej u jej podstaw neurobiologii. W świetle tych badań talent, na poziomie fizjologicznym, to najsilniejsze połączenia synaps w mózgu. W odniesieniu do widocznych reakcji talent jest naturalnym, powtarzającym się wzorcem myślenia, odczuwania i zachowania, który może znaleźć pożyteczne zastosowanie (Buckingham, 2017). Mówiąc w uproszczeniu: mózg każdego z nas składa się z unikatowych, niepowtarzalnych powiązań neuronów, co skutkuje tym, że pewne działania stają się dla nas proste i naturalne. Talent to „trwała perfekcja w jakimś działaniu” – dlatego talenty każdego człowieka są trwałe i wyjątkowe. Stąd ważne jest, aby odkryć w uczniach to, co jest ich najwspanialszym potencjałem, bo od talentu do pasji droga nie jest trudna, ale zanim to zrobisz, spróbuj sam(-a) sobie zadać pytania, które pozwolą ci przyjąć optykę poszukiwacza własnych talentów. Dopiero wówczas będziesz w stanie lepiej zrozumieć to, co drzemie (lub już nie, bo się realizuje) u twoich uczniów:

1. Czy wykonanie pewnych zadań przychodzi ci z większą łatwością niż innym?
2. Czy wolisz uczestniczyć w pewnych aktywnościach, a w innych nie?
3. Czy na pewne wydarzenia zawsze reagujesz podobnie?

Kiedy dokonasz autorefleksji, jesteś gotowy do pracy ze swoimi uczniami. Wykonaj poniższe ćwiczenie:

Ćwiczenie

„Określ, jaki masz talent”

Czasem zwykła obserwacja uczniów nie wystarcza. Dlatego spróbuj lepiej poznać uczniów w swojej klasie. Zadaj im poniższe pytania, a odpowiedzi dokładnie przeanalizuj.

- Jaka jest twoja ulubiona dziedzina nauki i dlaczego?
- Czy uczestniczysz w dodatkowych zajęciach poza lekcjami szkolnymi? Jeśli tak, w jakiej dziedzinie?
- Co sprawia ci radość w nauce? Czy są konkretne zadania, w których czujesz się wyjątkowo dobrze?
- Czy masz jakieś pasje lub zainteresowania poza szkołą? Jeśli tak, jakie są to dziedziny?
- Czy kiedykolwiek myślałeś(-aś) o udziale w konkursach, zawodach czy prezentowaniu swoich umiejętności przed innymi?
- W jakim przedmiocie lub obszarze czujesz się najpewniej? Dlaczego?
- Czy masz wrażenie, że wiesz, w czym jesteś naprawdę dobry(-a)?
- Czy kiedykolwiek zastanawiałeś(-aś) się nad tym, jakie umiejętności są dla ciebie ważne w kontekście przyszłej kariery lub pasji?
- Czy podejmujesz dodatkowe wyzwania w klasie? Jakie zadania sprawiają ci największą satysfakcję?
- Czy zauważyłeś(-aś), że inni uczniowie zwracają się do ciebie z prośbą o pomoc w określonych dziedzinach?
- Czy masz zainteresowania artystyczne, takie jak rysunek, muzyka czy teatr?
- Czy kiedykolwiek myślałeś(-aś) o tym, jak możesz wykorzystać swoje umiejętności do pomocy innym?
- Czy są jakieś zadania czy projekty, które sprawiają ci szczególną frajdę, nawet jeśli nie są one związane bezpośrednio z nauką?
- Czy kiedykolwiek miałeś(-aś) okazję pracować w grupie i odkryć, że masz zdolności przywódcze czy umiejętność efektywnej współpracy?
- Czy są obszary, w których czujesz, że chciał(a)byś się rozwijać, ale jeszcze tego nie zrobiłeś(-aś)?

Te pytania mogą pomóc lepiej zrozumieć różnorodność talentów wśród uczniów oraz ułatwić proces identyfikacji i rozwijania potencjalnych mocnych stron każdego z nich.

Warto też uczulić samych uczniów na to, że każdy z nas ma zdolności, które może i powinien rozwijać, ale przede wszystkim powinien je odkryć i ujawnić, nie wstydzić się ich. Odkrywanie talentów to nie tylko proces życiowy, ale także podróż ku lepszemu zrozumieniu siebie i otaczającego nas świata. Warto zatem otwarcie poszukiwać swoich indywidualnych mocnych stron, eksplorować je i pielęgnować, by w pełni czerpać z bogactwa talentów, które kryją się w każdym z nas.

Jeden z wybitnych przedstawicieli tego nurtu Gerlald Hüther, autor między innymi takich książek, jak: *Wszystkie dzieci są zdolne. Jak marnujemy wrodzone talenty. Kim jesteśmy – a kim moglibyśmy być*, uważa, że każde dziecko ma jakiś talent. W wywiadzie przeprowadzonym przez Marzenę Żylińską stwierdza, że: „rozwój mózgu nie jest zdeterminowany genetycznie, nie mamy programów sterujących jego rozwojem. Dzięki kolejnym badaniom coraz lepiej rozumiemy, że mamy do czynienia z samoorganizującymi się procesami. Połączenia neuronalne w mózgach zależne są od doświadczeń. Dlatego każde dziecko jest inne i wyjątkowe i w każdym tkwi potencjał, jakiego nawet nie podejrzewamy. Aby się rozwinął, dziecko musi mieć wzorce postępowania, poczucie przynależności i bezpieczeństwa i wciąż musi stawać przed nowymi wyzwaniami. Wszystko, co dzieje się na skutek nacisków, stresu lub strachu, ma negatywny wpływ na jego rozwój. Procesu uczenia się nie można wymusić z zewnątrz” (Żylińska, 2017).

200 lat temu, kiedy tworzone podwaliny obecnego systemu szkolnego, zapotrzebowanie wobec szkoły było zupełnie inne: potrzebne były masy „siły roboczej” do fabryk, biur, zakładów przemysłowych, które przyczyniły się do tak dynamicznego rozwoju społeczeństwa industrialnego i nowoczesnej gospodarki. Obecnie jednak świat wygląda zupełnie inaczej, więc jego potrzeby są diametralnie inne. Tymczasem fundamentalne założenia systemu szkolnego się nie zmieniły. Standaryzacja niczym kosiarka „wyrównuje poziom” osiągnięć uczniów. Porównujemy uczniów ze standardem, między sobą i dążymy do tego, aby ich wiedza i umiejętności były na takim samym poziomie. Służą temu podstawy programowe, system oceniania i egzaminów oraz cały szereg innych instrumentów. Brakuje miejsca na indywidualność ucznia i tego, o czym mówił Hüther: odkrywania indywidualnego i unikalnego potencjału każdego dziecka. Możemy jednak to zmieniać w naszej szkolnej codzienności. Pierwszym krokiem jest zmiana spojrzenia na ucznia: uważność i obserwacja jego wyjątkowości. Zapraszam cię do wykonania poniższego ćwiczenia.

Kolejnym krokiem jest tworzenie możliwości do różnych form aktywności.

Ćwiczenie

„Pozwól mi to zrobić samemu/samej”

- Zastanów się, co uczniowie konkretnie wykonują na twoich lekcjach, tj. jakie czynności muszą wykonać w ciągu 45 minut.
- Zrób listę czynności i podziel na kategorie, np. czynności umysłowe i fizyczne (w zależności od przedmiotu). Które z nich uczeń musi wykonać sam, posługując się motoryką małą i dużą? Ile razy musi np. wstać podczas lekcji, jakie wykonuje czynności manipulacyjne? Jakie ćwiczy umiejętności praktyczne? W zależności od nauczanego przedmiotu możesz zrobić różne listy, przyglądając się tylko temu, co uczeń wykonuje podczas lekcji, np. wstaje, chodzi po klasie, rozmawia z innymi, pisze notatkę, rysuje, mierzy, waży, wypowiada się na jakiś temat, coś prezentuje, uśmiecha się lub się zaśmieje, zdziwi się czymś, głęboko odetchnie, obróci się, gestykuluje, zmieni mimikę twarzy... itd. Czy uczniowie mieli okazję pracować w grupie? Poruszać się? Czy przeprowadzali doświadczenia praktyczne lub eksperymentowali? Oderwij się od treści zajęć i skup na czynnościach i aktywnościach uczniów.
- Szczególnie sprawdź to, kiedy wprowadzasz teorię albo się na niej skupiasz. Po prostu zrób listę tych czynności.
- Po zrobieniu kilku list przejrzyj je.
- Następnie zastanów się, w jakim zakresie uczniowie musieli „coś” zrobić. Czy np. połowę lekcji poświęcili na działania praktyczne, a połowę na pracę umysłową?
- Zaplanuj – zależnie od wieku uczniów i rodzaju zajęć – zmianę w sposobie prowadzenia lekcji, aby zmaksymalizować aktywność uczniów. Zastanów się także, do czego aktywność podczas lekcji może być uczniom potrzebna? Jak się czują?

Celem tego ćwiczenia jest zwrócenie uwagi na różne formy aktywności ucznia. Ważne jest bowiem, aby codziennie twój uczeń miał możliwość podejmowania różnorodnych aktywności. Z jednej strony zapewnią mu one harmonijny, wszechstronny rozwój, z drugiej może odnaleźć w nich coś, co szczególnie mu się spodoba, co sprawia przyjemność i co wychodzi mu dobrze. W tych różnorodnych formach aktywności może narodzić się pasja, a z pewnością także zwiększyć się zainteresowanie dziedziną, której nauczasz. Potraktuj lekcję szkolną jako okazję do rozwoju ucznia i miejsce dla niego do poznawania własnego potencjału i odkrywania swoich talentów. Docień nawet najmniejsze talenty ucznia, tj. coś robi wyjątkowo dobrze i z przyjemnością.

Podsumowując, można stwierdzić, że jednym z warunków osiągnięć są obraz siebie, samoocena i system wartości oraz wysoka motywacja, która podwyższa efektywność ludzkich działań

i powoduje, że wykonywanie ich staje się przyjemne. Wysoką efektywność zwiększa motywacja wewnętrzna. Jeśli działanie jest zainspirowane własnymi zainteresowaniami, to będzie ono skuteczniejsze (Sękowski, 2004, s. 175). Według E. Nęcki (1994, s. 293) ważny jest też pewien optymalny poziom pobudzenia motywacyjnego. Musi ono być na tyle silne, by efektywnie wykorzystywać zasoby uwagi, a jednocześnie nie ograniczać pojemności pamięci roboczej. Ten optymalny poziom pobudzenia jest niezbędny do osiągnięcia sukcesu. Szczególne znaczenie ma postawa ucznia wobec zadania. Jeśli uczeń ocenia zadanie jako ważne i fascynujące, to chętnie się w nie angażuje. Chęć dowiedzenia się o czymś, zobaczenia czegoś, sprawdzenia lub głębszego poznania ekscytuje, wzbudza chęć zajęcia się czymś i pobudza motywację wewnętrzną. Doświadczenie, możliwość sprawdzenia i wypróbowania swoich możliwości „co mi pasuje?” wiedzie do rozwijania zainteresowań. Zainteresowania mogą przerodzić się w pasję, dzięki której uczeń doskonali się w jakiejś dziedzinie, z czasem stając się w niej mistrzem. Warto podkreślić, że pasję uważa się za energię życiową, siłę napędową, która może nadać człowiekowi sens jego życia. Pasja służy doskonaleniu, ale może także przerodzić się w drogę życiową lub zawodową. Zainteresowania ucznia mogą się zmieniać, pasja pozostaje z nim na znacznie dłużej.

Świat zmienności, różnorodności i wyzwań stoi otworem dla ludzi kreatywnych, przedsiębiorczych, niezależnych, odważnych, znających siebie i swoje możliwości, potrafiących rozwiązywać złożone i niestandardowe problemy oraz współpracować w różnorodnych zespołach i radzić sobie z różnego typu wyzwaniami. „Dzisiejszy świat domaga się silnych osobowości, a nie ludzi będących jedynie «marną wersją» ukrytego w nich potencjału” (Huether, 2022, s. 116). Dlatego tak ważne jest, aby uczniowie w szkole poznawali swoje talenty i mogli je rozwijać, tym samym wzmacniając swoje mocne strony.

2. Klasyfikacja zdolności – zalety i wyzwania

Rozmyślanie o zdolnościach uczniów otwiera przed nami fascynujący obszar, w którym indywidualne umiejętności kształtują nie tylko proces uczenia się, lecz także samą trajektorię życiową każdego ucznia. Zdolności to zarówno cechy charakterystyczne poszczególnych jednostek, jak i klucz do efektywnego i satysfakcjonującego uczenia się. Obejmują one szerokie spektrum umiejętności, od tych akademickich po te bardziej praktyczne czy społeczne. Każdy uczeń wnoszący do szkoły swoje własne talenty staje się kolorowym kawałkiem mozaiki edukacyjnej rzeczywistości. To, w jaki sposób rozpoznajemy, rozwijamy i wspieramy te zdolności, ma wpływ nie tylko na osiągnięcia szkolne, ale także na rozwój osobisty i zawodowy jednostki.

Istotny jest fakt, że każdy człowiek ma jakieś zdolności. Podejście do analizy zdolności może się zmieniać, gdyż istnieją różne punkty widzenia ich oceny. Z pewnością są różne odmiany zdolności, takie jak ogólne, kierunkowe i twórcze (Limont, 2010). Należy podkreślić istotę elastyczności w ich rozumieniu i analizie. Różne perspektywy oceny zdolności świadczą o ich wielowymiarowości i zmienności. Kluczowe jest uznawanie wielości rodzajów zdolności, od ogólnych po specyficzne, jak również całej gamy zdolności twórczych. To przypomina nam, że zdolności nie są jednorodne i mogą ewoluować w zależności od kontekstu oraz doświadczeń życiowych. Elastyczne podejście do analizy zdolności pozwala na pełniejsze zrozumienie potencjału jednostki. Zdolności można określić jako rodzaj predyspozycji umożliwiających skuteczne i sprawne działanie. Mogą się one objawiać wszechstronnością lub być ograniczone do konkretnego obszaru. Takie ich zrozumienie jest kluczowe w dostrzeganiu różnorodności talentów i potencjału jednostek, co może być inspirujące i motywujące zarówno dla jednostki, jak i społeczeństwa jako całości.

Klasyfikacja zdolności uczniów to ważny aspekt w obszarze edukacji, który pomaga nauczycielom zindywidualizować proces nauczania i dostosować go do różnorodnych umiejętności uczniów. Jednakże warto podkreślić, że klasyfikacja zdolności, mimo swojej użyteczności, może także stanowić pewnego rodzaju wyzwanie. Ważne jest, aby traktować ją jako narzędzie, a nie sztywną ramę, umożliwiającą rozwijanie potencjału każdego ucznia indywidualnie. Istnieje bowiem ryzyko niesprawiedliwego lub nierównego potraktowania uczniów, jeśli nie uwzględnimy różnorodności w zakresie ich inteligencji czy sposobów uczenia się. Również kluczowe jest wzięcie pod uwagę różnych form zdolności, zarówno intelektualnych, jak i praktycznych, aby zapewnić uczniom pełne możliwości rozwoju.

Klasyfikacja zdolności uczniów rzuca światło na indywidualne mocne strony i potencjał każdego ucznia, jednakże, tak jak wiele narzędzi, niesie ze sobą zarówno pozytywne aspekty, jak i pewne

wyzwania. Warto w tym miejscu ukazać zalety i owe wyzwania w stosowaniu klasyfikacji zdolności uczniów:

Zalety:

1. Personalizacja nauczania – klasyfikacja umożliwia nauczycielom dostosowanie procesu nauczania do różnorodnych umiejętności uczniów, co może przynieść bardziej efektywne rezultaty.
2. Rozpoznawanie potencjału – pomaga w identyfikacji ukrytych talentów i potencjału uczniów, co może prowadzić do lepszego wykorzystania ich zdolności.
3. Wsparcie indywidualne – klasyfikacja zdolności może umożliwić indywidualne podejście, dostarczając uczniom odpowiednich narzędzi i zasobów do ich specyficznych potrzeb.

Wyzwania:

1. Ryzyko nierówności – istnieje niebezpieczeństwo, że klasyfikacja zdolności może prowadzić do nierównego traktowania uczniów, jeśli nie uwzględni się ich różnorodnych umiejętności i stylów uczenia się.
2. Stygmatyzacja i presja – uczniowie sklasyfikowani jako mniej zdolni mogą doświadczać stygmatyzacji, a ci uznani za bardzo zdolnych mogą czuć presję spełniania wysokich oczekiwań.
3. Brak elastyczności – klasyfikacja może nie uwzględniać zmienności umiejętności uczniów, nie dając im przestrzeni na ewolucję i rozwój.

Podsumowując, klasyfikacja zdolności uczniów jest istotnym narzędziem, ale jednocześnie wymaga wnikliwego podejścia, które uwzględni różnorodność i równość, aby zapewnić pełny rozwój każdego ucznia.

2.1. Inteligencje wielorakie

Inteligencje wielorakie to fascynujący sposób nowatorskiego rozumienia ludzkiej inteligencji, które odrzuca jednostronne podejście do mierzenia zdolności intelektualnych. W teorii Howarda Gardnera inteligencje nie ograniczają się jedynie do tradycyjnych obszarów, takich jak matematyka czy język, ale obejmują różnorodne formy zdolności, np. interpersonalne, intrapersonalne, muzyczne, przestrzenne i inne. To podejście wzbogaca nasze spojrzenie na inteligencję, ponieważ zakłada, że każdy człowiek może mieć unikalny zestaw zdolności i talentów. Otwiera to drzwi do bardziej zróżnicowanych form uczenia się, co może być inspirujące zarówno dla nauczycieli, jak i uczniów. Warto jednak pamiętać, że to nie tylko koncepcja teoretyczna – jej zrozumienie i implementacja do praktyki edukacyjnej mogą przynieść zasadniczą zmianę w podejściu do kształcenia, kładąc nacisk na rozwijanie wszechstronności umysłowej i docenianie różnorodności.

Koncepcja inteligencji wielorakich w zastosowaniu może przynieść wiele korzyści, choć nie jest wolna od wyzwań. Korzyści można zakwalifikować do następujących obszarów:

1. Różnorodność talentów – koncepcja ta podkreśla różnorodność talentów i umiejętności u uczniów, umożliwiając ich rozpoznanie i rozwijanie.
2. Dostosowanie nauczania – nauczyciele mogą dostosowywać metody nauczania do różnych rodzajów inteligencji, co sprzyja lepszemu przyswajaniu wiedzy przez różnorodne grupy uczniów.
3. Rozwój wszechstronny – inteligencje wielorakie wspierają rozwój nie tylko umiejętności tradycyjnie uznawanych za „inteligencję”, ale także zdolności interpersonalnych, artystycznych czy emocjonalnych.

Pozytywne aspekty inteligencji wielorakich ukazują się jako siła transformująca edukację w bardziej zindywidualizowany i wszechstronny proces. Podkreślenie różnorodności talentów i umiejętności wskazuje na bogactwo różnic wśród uczniów, co umożliwia rozwijanie ich wszechstronności i unikalności. Dostosowanie nauczania do różnych form inteligencji staje się kluczowym narzędziem, tworząc przestrzeń dla skuteczniejszego przyswajania wiedzy przez różnorodne grupy uczniów. Wsparcie dla wszechstronnego rozwoju, obejmującego także aspekty interpersonalne, artystyczne czy emocjonalne, wzbogaca doświadczenie ucznia, ukierunkowując edukację na pełniejsze wykorzystanie potencjału jednostki. W rezultacie dzięki dostrzeganiu inteligencji wielorakich możemy skonstruować bardziej elastyczny, dostosowany i satysfakcjonujący model edukacyjny, który podkreśla wartość każdego ucznia.

Wyzwania związane z inteligencjami wielorakimi uczniów ukazują się jako istotne elementy, które wymagają uwagi i odpowiednich rozwiązań w kontekście edukacji. Do wyzwań możemy zaliczyć:

1. Różnorodność oceny – złożoność oceny różnych form inteligencji stanowi pierwsze wyzwanie. Tradycyjne metody oceniania mogą nie w pełni odzwierciedlać różnorodność umiejętności uczniów, co prowadzi do konieczności opracowania bardziej elastycznych i sprawiedliwych narzędzi oceny.
2. Dostosowanie programów nauczania – trudności z dostosowaniem programów nauczania do zróżnicowanych inteligencji podkreślają potrzebę rewizji struktur edukacyjnych. Elastyczność w projektowaniu programów edukacyjnych staje się niezbędna, aby skutecznie odpowiadać na różnorodność umiejętności i stylów uczenia się uczniów.
3. Zachowanie równowagi – wyzwanie utrzymania równowagi między uznawaniem różnorodności a utrzymaniem spójności w procesie nauczania podkreśla delikatność tego zadania. Konieczne jest unikanie marginalizacji jakiegokolwiek formy inteligencji, jednocześnie dążąc do utrzymania pewnej spójności w ramach programu edukacyjnego.

4. Kształtowanie świadomości edukacyjnej – edukacja nauczycieli, uczniów i rodziców dotycząca koncepcji inteligencji wielorakich jest kluczowym wyzwaniem. Wymaga to budowania świadomości, zrozumienia różnorodności umiejętności i promowania akceptacji dla różnych ścieżek rozwoju intelektualnego.
5. Adaptacja narzędzi edukacyjnych – tradycyjne narzędzia edukacyjne mogą być niewystarczające do skutecznego uwzględniania różnorodności inteligencji. Konieczne jest dostosowanie i rozwijanie nowych metod nauczania, które lepiej odpowiadają zróżnicowanym potrzebom uczniów.

Wyzwania związane z inteligencjami wielorakimi wymagają nie tylko adaptacji systemów edukacyjnych, ale także zmiany mentalności i podejścia do edukacji. Rozwiązania powinny kierować się ku tworzeniu bardziej sprawiedliwych, zindywidualizowanych i dostosowanych środowisk edukacyjnych, które umożliwiają rozwój pełnego potencjału każdego ucznia.

Howard Gardner, twórca teorii inteligencji wielorakich, opisał osiem typów inteligencji, dotyczących różnych sfer funkcjonowania i działania człowieka (Gardner i Jankowski, 2002), co pokazuje tabela 1.

Tabela 1

Inteligencje wielorakie wg H. Gardniera

Rodzaj inteligencji	Charakterystyka
Logiczno-matematyczna	Umiejętność opanowania zasad logicznego myślenia, systemu przyczynowego oraz sprawne posługiwanie się światem liczb.
Językowa	Zdolność posługiwania się językiem w wyrażaniu myśli oraz rozumienia innych ludzi.
Przyrodnicza	Umiejętność funkcjonowania w naturze, pomiędzy innymi żywymi stworzeniami. Wrażliwość na naturę.
Muzyczno-rytmiczna	Wrażliwość na dźwięki, poczucie rytmu, rozpoznawania, przetwarzania i odwzorowywania struktur słuchowych (dźwiękowych).
Kinestetyczna	Umiejętność wykorzystywania różnych części ciała w celu wykonania danego zadania. Koordynacja ruchowa.
Intrapersonalna	Zdolność rozumienia samego siebie.
Interpersonalna	Zdolność rozumienia innych, wysoki poziom empatii, otwartość na relacje społeczne.
Przestrzenna	Umiejętność przedstawiania świata przestrzennego w umyśle.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Profilaktyczne podejście w edukacji włączającej. Działania nauczycieli szkół podstawowych różnicujące pracę w klasie* (s. 38). A. Gogacz (red.), 2013, Bogazici Univeristy Press.

Zestawienie inteligencji wielorakich warto odnieść do tematyki odkrywania lub rozwijania talentów uczniów. Należy podkreślić, że poszczególne inteligencje łączą się z innymi inteligencjami, co przyczynia się do posiadania predyspozycji w danej dziedzinie. Poniżej przedstawiono opis inteligencji wielorakich na podstawie talentów uczniów, a także podano przykładowe zawody, w których dane inteligencje mogą zostać wykorzystane:

- językowa – uczniowie z rozwiniętą inteligencją językową mają talent w obszarze języków. Mogą być doskonałymi czytelnikami, pisarzami, mówcami i interpretatorami języka. Zawody: redaktor tekstu, dziennikarz, korespondent zagraniczny, przewodnik turystyczny;
- matematyczno-logiczna – uczniowie zdolni matematyczno-logicznie wykazują talent w rozwiązywaniu problemów matematycznych, analizie logicznej i myśleniu abstrakcyjnym. Zawody: matematyk, inżynier, analityk finansowy, architekt;
- przestrzenna – uczniowie z rozwiniętą inteligencją przestrzenną mają talent w zakresie rozumienia przestrzeni, rysunku, map czy orientacji przestrzennej. Zawody: architekt, grafik komputerowy, projektant wnętrz, pilot;
- muzyczna – talenty muzyczne objawiają się w umiejętnościach związanych z dźwiękiem, muzyką, kompozycją, a także w zdolności do gry na instrumentach. Zawody: kompozytor, producent muzyczny, muzyk, nauczyciel muzyki;
- kinestetyczna – uczniowie z rozwiniętą inteligencją kinestetyczną mają talent w dziedzinie ruchu i ciała. Są zdolni do zrozumienia przestrzeni cielesnej, a także do doskonałego opanowania umiejętności fizycznych. Zawody: tancerz, chirurg, instruktor fitness, rzeźbiarz;
- interpersonalna – uczniowie z rozwiniętą inteligencją interpersonalną są utalentowani w budowaniu relacji społecznych, zrozumieniu emocji innych i efektywnej komunikacji. Zawody: psycholog, pracownik socjalny, dyrektor HR, negocjator;
- intrapersonalna – talenty związane z inteligencją intrapersonalną przejawiają się w umiejętnościach zrozumienia siebie, zarządzania emocjami, a także w budowaniu i realizacji osobistych celów. Zawody: *life coach*, psychoterapeuta, mentor rozwoju osobistego, psycholog kliniczny;
- przyrodnicza – uczniowie z rozwiniętą inteligencją naturalistyczną mają talent w obserwacji i zrozumieniu świata przyrody, identyfikacji roślin czy zwierząt. Zawody: biolog, ekolog, ogrodnik, pracownik ochrony środowiska;

Warto zaznaczyć, że w wielu zawodach konieczne jest wykorzystanie różnych rodzajów inteligencji jednocześnie. Przykładowo menedżer projektu może posłużyć się inteligencją interpersonalną podczas kierowania zespołem, logiczno-matematyczną w rozwiązywaniu problemów projektowych oraz językową do skutecznej komunikacji z klientami i zespołem.

Inteligencje wielorakie odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu zainteresowań dzieci i młodzieży, co naturalnie prowadzi do kształtowania ich preferencji zawodowych. Różnorodność umiejętności, które manifestują się w ramach tych inteligencji, stanowi solidną podstawę dla indywidualnych pasji i zainteresowań. Widząc, jak dzieci rozwijają swoje zdolności w różnych obszarach, możemy z łatwością zauważyć, jak te doświadczenia wpływają na ich wybory edukacyjne i, w konsekwencji, na wybór przyszłej ścieżki zawodowej. To jest fascynujące świadectwo tego, jak wcześnie identyfikowane talenty i pasje mogą kształtować nie tylko doświadczenia edukacyjne, ale także przyszłość zawodową. Wspieranie dzieci w rozwijaniu ich inteligencji wielorakich to inwestycja zarówno w ich obecny rozwój, jak i w budowanie solidnej podstawy dla ich przyszłych sukcesów zawodowych. To piękne, jak wiedza o własnych umiejętnościach może być kluczem do odkrywania własnej drogi zawodowej już od najwcześniejszych lat.

Ćwiczenie

„Mapa zdolności”

Spróbuj stworzyć mapę zdolności we własnej klasie. Poproś uczniów, aby na kartkach samoprzylepnych wypisali to, co potrafią dobrze robić, co ich pasjonuje. Może to być np. gra w piłkę nożną, rysowanie postaci z mangi, granie na jakimś instrumencie, jazda na rowerze etc. Następnie spróbuj razem ze swoją klasą pogrupować te zdolności wedle rodzajów inteligencji. Podkreśl, że każdy w klasie ma jakąś zdolność, ale to nie znaczy, że nie mają też innych. Kiedy pokażesz mapę inteligencji, zapytaj, czy twoi uczniowie dostrzegają swoje inne zdolności w danych obszarach. To może być pierwszy krok do odkrywania talentów.

2.2. Etapy rozwijania zainteresowań uczniów

Rozwijanie zainteresowań wśród uczniów to dynamiczny i wieloetapowy proces, który wpływa nie tylko na ich rozwój edukacyjny, ale również na kształtowanie tożsamości i przyszłych ścieżek zawodowych. Każdy etap stanowi istotny krok w podróży odkrywania pasji i budowania fundamentów dla pełniejszego rozwoju jednostki.

Pierwszym etapem jest **faza eksploracji**. W najwcześniejszych latach edukacji dzieci odkrywają różnorodne dziedziny i aktywności. To czas, gdy są otwarte na różne doświadczenia, testując swoje umiejętności i zainteresowania. Eksploracja pełni funkcję fundamentu, na którym będą zbudowane późniejsze etapy rozwoju.

Drugi etap to **rozwijanie pasji**. Na podstawie doświadczeń z pierwszego etapu uczniowie zaczynają identyfikować obszary, które naprawdę ich fascynują. Pasja staje się motorem

napędowym ich działania, skłaniając do głębszego zanurzenia się w wybranych dziedzinach i kształtowania swojej tożsamości na podstawie zainteresowań.

Następny krok to **budowanie umiejętności**. W miarę rozwijania pasji uczniowie aktywnie zdobywają umiejętności z nimi związane. Nauczyciele odgrywają kluczową rolę, kierując uczniami w procesie nauki i zachęcając ich do eksperymentowania z różnymi formami wyrażania siebie.

Kolejny etap to **perspektywa przyszłości**. Uczniowie zastanawiają się, jakie możliwości kariery otwierają przed nimi ich zainteresowania. To moment, w którym zaczynają planować swoją przyszłość, biorąc pod uwagę, jakie umiejętności i pasje chcieliby rozwijać dalej.

Samoidentyfikacja to kolejny kluczowy etap. Uczniowie definiują siebie przez pryzmat swoich zainteresowań, co wpływa nie tylko na ich samoocenę, ale także na budowanie relacji z innymi. Zainteresowania stają się integralną częścią ich tożsamości.

Ostatnim, lecz niemniej istotnym etapem, jest **proces ciągłego rozwoju**. Zainteresowania uczniów ewoluują wraz z nimi samymi, pozostając dynamicznym elementem ich życia. Edukacja odgrywa kluczową rolę w ułatwianiu tego procesu, dostarczając narzędzi, wiedzy i wsparcia.

Podsumowując, etapy rozwijania zainteresowań uczniów to fascynująca podróż pełna odkryć, pasji i samoświadomości. Każdy etap kształtuje jednostkę, wpływając na jej edukacyjny i życiowy rozwój. To proces, który wymaga uwagi, wsparcia ze strony otoczenia edukacyjnego i poświęcenia czasu na odkrywanie nieograniczonych potencjałów każdego ucznia.

Ćwiczenie

„Jak nauczyciel może wspierać ucznia w rozwijaniu zainteresowań?”

W twojej klasie jest uczeń, który ma kilka zainteresowań: fizyka, siatkówka, biologia. Warto ukierunkować go, jak może wykorzystać swoje zainteresowania i je rozwijać. Oto możliwe rozwiązania:

- projekt badawczy – poproś ucznia o stworzenie projektu badawczego, który łączy zainteresowania: fizyką, siatkówką i biologią. Może to być projekt dotyczący wpływu aktywności fizycznej na organizm, analiza biomechaniki ruchu w siatkówce czy badanie biologicznych aspektów zdrowego stylu życia;
- analiza ruchu w siatkówce – zorganizuj zajęcia, podczas których uczniowie badają biomechanikę ruchu w siatkówce. Mogą analizować różne techniki zagrywki, przyjęcia czy ataku, zwracając uwagę na zasady fizyki związane z ruchem ciała i piłki;

- fizyka w grze w siatkówkę – skorzystaj z jednego z zainteresowań ucznia, aby pogłębić zrozumienie zjawisk fizycznych występujących podczas gry w siatkówkę. Przeprowadź dyskusję na temat sił, prędkości i trajektorii piłki;
- biologiczne wyzwania sportowe – organizuj zajęcia, które łączą biologię z siatkówką, np. dotyczące analizy wpływu aktywności fizycznej na układ oddechowy i krążenia, a także jak dieta i regeneracja wpływają na wydolność sportowca;
- eksperymenty fizyczne na boisku – poproś ucznia o przeprowadzenie eksperymentów fizycznych na boisku siatkarskim, gdzie może badać różne zjawiska fizyczne związane z grą w siatkówkę, takie jak oddziaływanie piłki z powietrzem czy wpływ sił zewnętrznych na ruch piłki;
- biologiczne aspekty aktywności fizycznej – omów z uczniem biologiczne aspekty związane z aktywnością fizyczną, skupiając się na korzyściach dla zdrowia, wpływie na poziom endorfin i na dobre samopoczucie;
- analiza zwierząt i ruchu – połącz zainteresowania biologią ucznia z fizyką poprzez analizę ruchu zwierząt i zastosowanie tych zjawisk w zrozumieniu fizyki ruchu ludzkiego;
- projektowanie biomechaniki ruchu – poproś ucznia o projektowanie własnych eksperymentów dotyczących biomechaniki ruchu, szczególnie związanych z ruchem występującym w siatkówce;
- analiza ruchu w nauce – wykorzystaj zainteresowania fizyką ucznia do analizy ruchu w kontekście nauki, np. poprzez eksperymenty związane z ruchem ciał niebieskich czy badaniem zjawisk fizycznych w przyrodzie.

Te ćwiczenia pomogą uczniowi rozwijać zainteresowania w sposób holistyczny, integrując fizykę, siatkówkę i biologię. Dzięki temu podejściu nauka stanie się bardziej angażująca i związana z pasjami ucznia.

3. Jak wspierać uczniów w odkrywaniu i rozwijaniu talentów w szkole?

W szkole z łatwością zidentyfikujemy uczniów zdolnych i mających szczególne uzdolnienia w różnych dziedzinach, w których odbywa się kształcenie. Jednak znacznie trudniej jest dostrzec indywidualne talenty u wszystkich uczniów. Jako uważni nauczyciele możemy je odkrywać i pomagać uczniom je wzmacniać i wykorzystywać do budowania ich osobowości, poczucia wartości i kierunkowania ich dalszego rozwoju. Największy potencjał do rozwijania talentów stanowią mocne strony uczniów, czyli to, co uczeń robi dobrze bądź najlepiej i co sprawia mu przyjemność. Talent jest unikatowy i indywidualny. Przejawia się w konkretnych sytuacjach, ujawnia w określonym, sprzyjającym środowisku, ale również może być przenoszony, tj. wykorzystywany przez ucznia do różnych rodzajów zadań, dziedzin. Talent nie określa umiejętności realizacji konkretnego zadania – nie jest ściśle związany z jego kontekstem. Jest bardziej ogólnym wzorcem, który przenosi się z sytuacji na sytuację.

Jak w takim razie pracować z uczniem/uczniemi, aby odkrywać i rozwijać jego/ich talenty? Poniżej przedstawiam listę rekomendacji oraz metod i technik, które możesz wykorzystać na lekcjach lub godzinach wychowawczych.

1. **Uczeń musi czuć się w szkole akceptowany i lubiany.** To podstawowy warunek, aby uczeń chciał się otworzyć i pokazać swoje możliwości, swój potencjał. Zaakceptuj ucznia takiego, jakim jest, nie zmieniaj go „na siłę”, raczej spróbuj „podążyć” za nim i zobacz, co może ci pokazać lub nawet czego nauczyć.
2. **Autonomia.** Organizuj pracę uczniów na lekcji w taki sposób, aby uczeń miał możliwość podejmowania autonomicznych decyzji. Otwieraj przestrzeń do swobodnych wypowiedzi i dzielenia się opiniami i poglądami. Ucz szacunku dla wyborów i poglądów innych oraz brania za nie odpowiedzialności. Kiedy jak nie w szkole będzie mógł doświadczać skutków własnych decyzji? Wykorzystuj metody aktywizujące, pracę w grupach, dyskusje, debaty. Pamiętaj, aby uczniowie pracowali w zespołach o różnym składzie, zmieniali się miejscami i rolami. Ważne jest to, aby szanowali się nawzajem, nie oceniali i nie wyśmiewali poglądów innych. Mogą się nie zgadzać z innymi, przedstawiać kontrargumenty, spierać – ale nigdy wyśmiewać czy krytykować! Bądź bezstronnym strażnikiem tych zasad.
3. **Zachęcaj uczniów do samodzielnego działania.** W przypadku, gdy na samodzielnie obranej drodze uczeń sam dla siebie staje się przeszkodą lub gdy istnieje niebezpieczeństwo, że pobiłdzi, określ jasno zasady i granice, których nie wolno przekraczać. W klasie ustalajcie

wspólnie takie zasady. Niech przestrzegają ich wybrani przez klasę uczniowie. Role te powinny się zmieniać.

4. **Inspiruj uczniów.** Dziel się swoimi pasjami. Pokazuj, co ciebie fascynuje. Zapraszaj na lekcje wychowawcze ciekawe osoby, także spośród rodziców uczniów lub przedsiębiorców, którzy współpracują lub sąsiadują ze szkołą. Niech opowiedzą np. „swoją historię”. Historie, które przeżyli inni, są niezwykle inspirujące, porywające, stanowią bodziec dla wyobraźni i angażują emocje. Organizuj wycieczki do różnych miejsc, w tym bardzo ciekawych, mało interesujących lub niepopularnych (zakłady pracy, domy opieki, schronisko dla zwierząt, warsztat samochodowy). Takie wycieczki mogą stanowić dobry pretekst do rozmów na godzinach wychowawczych o różnych problemach z życia.
5. **Organizuj różne formy aktywności**, tak aby uczeń mógł spróbować rozwijać różnego rodzaju kompetencje i umiejętności. Wspomagaj go w tym. Pamiętaj jednak, aby dać uczniom przestrzeń na nudę. W świecie przebudźcowanym jest za mało okazji do doświadczania „nicnierobienia”. W takich właśnie momentach najintensywniej pracuje nasz mózg. Ma wtedy szansę na przetwarzanie danych i ich nowe organizowanie. Buduje nowe struktury wiedzy. Kiedy doskwiera nam nuda, mogą zrodzić się pomysły i dochodzi do głosu kreatywność. Dzieje się to także wtedy, kiedy śpimy.
6. **Nie przyspieszaj na siłę rozwoju ucznia.** Ważny jest czas i możliwość samodzielnego podjęcia przez ucznia decyzji do rozwoju jako pewnego wyzwania. Niech sam sobie ustawi poprzeczkę na miarę własnych możliwości. To nic, że poprzeczka przez dłuższy czas jest na tym samym poziomie. Przyjdzie czas, że podniesie ją znacznie wyżej lub... nie podniesie jej wcale. Możecie podwyższać ją razem, we współpracy. Nic tak nie osłabia wiary we własne siły i możliwości jak ciągła niemożność osiągnięcia poprzeczki postawionej przez kogoś za wysoko. Wyobraź sobie, że oczekujesz od rocznego malucha, aby zaczął samodzielnie chodzić, bo jego młodszy brat zaczął stawiać pierwsze kroki, kiedy miał dziesięć miesięcy. Czy to ma sens...? Gdy coś cię niepokoi – zwróć się do specjalistów, daj jednak czas i przestrzeń. Na lekcjach możesz stosować tzw. fiszki problemowe¹, które służą temu, że uczniowie sami projektują swoje cele i zadania na kolejny tydzień, a po tym czasie dokonują ewaluacji swoich zamierzeń i wyciągają wnioski. Oczywiście przy wsparciu nauczyciela.
7. **Dostosuj.** Przygotowuj zadania na miarę możliwości ucznia, ale stanowiące dla niego wyzwanie. Jeśli nie jesteś w stanie tego określić, jaki stopień trudności danego zadania jest

¹ Fiszki problemowe – zawierają pewną liczbę poleceń (kroków), w związku z podjętym tematem, zadaniem, oraz wykaz materiałów źródłowych, z których można uzyskać informacje lub wskazówki do ich wykonania. Służą do ukierunkowania samodzielnych doświadczeń uczniów. Fiszki pomagają w zwiększaniu samodzielności, rozwijają krytyczne myślenie i kreatywność. Uczą szukania i selekcji informacji oraz ich weryfikowania i wykorzystania do tworzenia nowej, własnej struktury (Żylińska, 2019, 234).

„właściwy” dla danego ucznia, pozwól mu ocenić to samodzielnie. Twoje oczekiwania mogą okazać się zbyt wygórowane lub za łatwe.

8. **Relacje napędzają motywację.** „Idź do świetlicy. Ale tam nic się nie dzieje... No właśnie!” Kiedy uczniowie mają dużo swobody, minimum nadzoru, ale też trochę nudy, mają najlepszy klimat do tego, aby uczyć się, jak współpracować z innymi. Dlatego wykorzystuj każdą okazję do pracy zespołowej uczniów. Dobieraj w pary, dziel na mniejsze i większe zespoły. Organizuj wymianę uczniów lub współpracę z innymi klasami lub szkołami.
9. **Poczucie wspólnoty.** Jak spędzacie wolny czas? Jak kształtujesz relacje z uczniami i pomiędzy nimi? Wspólnie spędzany przyjemnie czas wszystkim daje poczucie spełnienia, wówczas realizowane są podstawowe potrzeby dziecka: przynależności, więzi, ważności, tożsamości z grupą. Mogą to być wspólne posiłki, świętowanie urodzin, śpiewanie, opowiadanie historii lub bajek, czytanie lub inne rytuały, np. zaczerpnięte z metodyki harcerskiej. Te proste zajęcia w pozytywnej atmosferze tworzą dla dziecka „skarbiec emocjonalnych doświadczeń”, z którego później czerpie przez całe życie. Dla przykładu wspólne śpiewanie uaktywnia obszary w mózgu odpowiadające za emocje.
10. **Pozwalaj doświadczać.** Czy wiedza może zastąpić własne doświadczenie? Uczniowie uczą się przez własne doświadczenie niemal tego wszystkiego, od czego będzie zależało ich późniejsze życie. Pozwól im doświadczać w bezpiecznych warunkach tego, co może przydać im się w życiu.
11. **Zaciekawiaj.** Umożliwaj wybór najciekawszych (dla danego ucznia) zadań. Ciekawość poznawcza jest kluczem do uczenia się, rozwijania zainteresowań i pasji.
12. **Eksperymentujemy!** Eksperyment to droga do odkryć i świetnej przygody, a czasem nawet do zdobycia Nagrody Nobla. Metoda eksperymentu umożliwia uczenie się na błędach oraz na własnych doświadczeniach. Uczy doceniać rolę błędu w uczeniu się. Rozwija ciekawość poznawczą, angażuje, fascynuje, pozwala angażować wszystkie zmysły i różne formy aktywności.
13. **Samodzielne tworzenie zadań, a nie ich rozwiązywanie.** Wówczas mózg przetwarza informacje na głębokich poziomach i łączy różne obszary informacji. Na przykład samodzielne tworzenie zadań świetnie sprawdza się w nauce przedmiotów ścisłych. Kiedy uczniowie przygotowują własne pomoce dydaktyczne, pozwól im zdecydować, jakie to będą materiały i do czego będą ich używać.
14. **Kącik talentów.** Stwórz w klasie/szkole przestrzeń, w której chętni uczniowie będą wykonywać coś, co lubią. Mogą tu przynosić swoje zabawki, majsterkować, szyć, grać lub coś wytwarzać. Ważne, aby to miejsce było azylem, gdzie uczniowie będą czuli się bezpiecznie i nie przeszkadzali sobie nawzajem. Przestrzeń ta może stanowić zachętę do demonstrowania innym i uczenia ich tego, co sami potrafią.

4. Doradca zawodowy odkrywca talentów uczniów. Rola i podejście doradcy

Dynamika rozwoju świata wymaga od nas nowych umiejętności, w szczególności jeżeli mówimy o sferze zawodowej. Zaplanowanie ścieżki kariery na całe życie jest obecnie trudnym wyzwaniem, ponieważ sytuacja na rynku pracy bardzo się zmienia. Pojawiają się nowe zawody, które wymagają stosowania nowych narzędzi, metod i kwalifikacji na danym stanowisku pracy. Na pomoc przychodzi doradca zawodowy, czyli osoba, która cechuje się refleksyjnością, empatią, cierpliwością. Dodatkowo potrafi wyzwolić potencjał, wysłuchać, zachęcić do głębokiej autorefleksji i zmotywować. Zadaniem doradcy zawodowego jest m.in. udzielanie porad dotyczących wyboru ścieżki zawodowej, rozwoju umiejętności zawodowych, poszukiwania pracy oraz osiągania celów związanych z karierą. Zajmuje się on identyfikacją mocnych stron, zainteresowań, zdolności i talentów. Nauczyciel będący doradcą zawodowym ma specjalistyczną wiedzę i umiejętności, które wykorzystuje do pomocy innym. Dlatego doradca zawodowy odgrywa kluczową rolę we wspieraniu młodych ludzi w odkrywaniu siebie i swoich możliwości. Skorzystanie z pomocy doradcy zawodowego przez młodzież pozwala im na podjęcie właściwej i satysfakcjonującej decyzji w kontekście rozwoju zawodowego.

Często rozmowa z doradcą zawodowym, a szczególnie zajęcia z nim są traktowane – niestety nie tylko przez młodzież, lecz także przez rodziców – jako strata czasu i coś niepotrzebnego. Jednak po pewnym czasie młodzi ludzie zdają sobie sprawę, że zmarnowali szansę na poznanie siebie przy udziale profesjonalisty – doradcy zawodowego. Kiedy najczęściej tak się dzieje? W momencie podejmowania decyzji co do planów zawodowych po ukończeniu edukacji. Nierzadko wtedy dochodzi do podejmowania działań w sposób nieprzemyślany, w pośpiechu i niekoniecznie zgodnie z tym, co młoda osoba chciałaby osiągnąć.

W procesie poznania siebie ważne jest, aby dogłębnie przeanalizować swoje zasoby, które pomogą zbudować właściwą ścieżkę rozwoju. Kiedy kończy się przygodę z edukacją, czy to podstawową, czy ponadpodstawową albo studia wyższe, przyda się ekspert w postaci przewodnika – doradcy zawodowego. Jego rola w poznawaniu siebie przez młodego człowieka jest dość istotna. Może prowadzić spotkania grupowe albo indywidualne. Zajęcia grupowe służą do ogólnego omówienia problemu, zagadnienia. Natomiast zajęcia indywidualne pozwalają na lepsze poznanie danego ucznia, ponieważ cała uwaga skupia się na nim, co z kolei daje możliwość na dogłębsze poznanie jego szczególnych, unikatowych cech. Spotkania indywidualne również tworzą pewnego rodzaju rozwiązanie dla uczniów, którzy niechętnie

zabierają głos podczas zajęć grupowych, nie lubią dzielić się swoimi problemami, planami czy mocnymi stronami na forum. Istotne w doradztwie zawodowym jest to, aby pomóc młodej osobie wybrać kierunek ścieżki zawodowej. Możliwe jest to w momencie, kiedy uczeń jest szczerzy wobec doradcy i chętnie się dzieli swoimi spostrzeżeniami na dany temat.

Doradca zawodowy jako odkrywca talentów powinien być inspirujący, wspierający i elastyczny, dostosowując swoje podejście do indywidualnych potrzeb ucznia. Kluczowe jest budowanie trwałego partnerstwa, które będzie sprzyjać pełnemu wykorzystaniu potencjału i sukcesom ucznia na wybranej ścieżce zawodowej. Doradca zawodowy ma do wykorzystania sporą liczbę narzędzi do przeprowadzenia diagnostyki ucznia, a następnie może udzielić mu pomocy w odpowiedzi na pytanie: Co dalej?

Narzędzia, które wykorzystuje doradca, to m.in.:

- testy zainteresowań
- badanie zdolności
- ankiety
- gry planszowe i symulacje zawodowe
- wizualizacja ścieżki kariery
- kwestionariusze samooceny
- zasoby edukacyjne online
- metody projektów.

Doradca zawodowy próbuje podejść do każdego ucznia indywidualnie i holistycznie w kontekście talentów czy też zainteresowań i planów na przyszłość. Warto, aby uwzględnił w swojej pracy kilka aspektów, które będą nastawione na wypracowanie planu działania ucznia.

Podejście doradcy zawodowego do każdego ucznia powinno być przede wszystkim nieschematyczne, oparte na indywidualnych potrzebach ucznia. Dzięki temu uczeń czuje wsparcie w odkrywaniu i rozwijaniu swoich talentów w sposób, który jest dla niego zadowalający i efektywny.

Działania, które doradcy zawodowi mogą podjąć w celu skutecznego rozwijania talentów i zdolności uczniów, to:

1. **Analiza indywidualnych predyspozycji** – przeprowadzenie szczegółowej analizy indywidualnych zdolności, zainteresowań uczniów, aby lepiej zrozumieć, w jakich obszarach tkwi ich potencjał. Taka wiedza dla doradcy zawodowego tworzy solidny fundament do dalszych działań.

2. **Indywidualne doradztwo** – zapewnienie czasu na regularne sesje indywidualnego doradztwa, aby zbudować silne relacje z uczniami i lepiej zrozumieć ich cele oraz wyzwania. Budowanie silnych relacji i świadome wsparcie są kluczowe dla skutecznego indywidualnego doradztwa.
3. **Programy praktyk zawodowych** – zachęcanie uczniów do udziału w programach praktyk, staży i wolontariatu związanych z ich zainteresowaniami zawodowymi, co umożliwia praktyczne doświadczenie.
4. **Kształtowanie umiejętności miękkich** – rozwijanie u uczniów umiejętności miękkich, takich jak komunikacja, współpraca zespołowa, rozwiązywanie problemów, które są równie istotne jak umiejętności techniczne.
5. **Tworzenie planów kariery** – wspieranie uczniów w opracowywaniu konkretnych planów kariery, uwzględniających ich talenty, cele i ścieżki edukacyjne. Tworzenie konkretnych planów kariery pomaga uczniom skoncentrować się na długoterminowych celach.
6. **Zachęcanie do samodzielnego badania** – inspirowanie uczniów do samodzielnego badania dziedzin związanych z ich zainteresowaniami, co pozwala im poszerzyć wiedzę i zidentyfikować nowe możliwości. Takie działanie daje uczniom narzędzia do samodzielnego kształtowania swojej przyszłości
7. **Organizowanie wydarzeń branżowych** – ułatwianie uczestnictwa uczniom w wydarzeniach branżowych, konferencjach, targach pracy, aby nawiązywali kontakty z profesjonalistami z danej dziedziny. Dzięki takim wydarzeniom uczniowie zdobywają informację z pierwszej ręki o danym zawodzie.
8. **Budowanie sieci kontaktów** – pomaganie uczniom w budowaniu sieci kontaktów poprzez organizowanie spotkań z przedstawicielami branży, absolwentami szkoły, mentorami zawodowymi.
9. **Wsparcie psychologiczne** – oferowanie wsparcia psychologicznego, zwłaszcza w okresach podejmowania ważnych decyzji związanych z edukacją i karierą. Uczniowie powinni mieć możliwość skorzystania z takiej pomocy, ponieważ decyzje odnoszące się do własnej przyszłości często wiążą się z dużym stresem, presją społeczną i niepewnością.
10. **Monitorowanie postępów** – aktywne monitorowanie postępów uczniów, nagradzanie ich osiągnięć i dostarczanie konstruktywnej informacji zwrotnej. Monitorowanie postępów w kontekście rozwoju zawodowego nie tylko pomaga w identyfikacji osiągnięć, ale także umożliwia dostosowanie strategii i wsparcia do indywidualnych potrzeb uczniów. Konstruktywna informacja zwrotna i aktywne nagradzanie wpływają na motywację uczniów do dalszego zaangażowania w proces kształtowania swojej przyszłej kariery zawodowej.
11. **Dostęp do informacji o ścieżkach zawodowych** – zapewnienie dostępu do aktualnych informacji o różnych ścieżkach zawodowych, trendach rynkowych i wymaganiach branżowych.

Zapewnienie dostępu do aktualnych informacji o ścieżkach zawodowych pozwala uczniom podejmować bardziej świadome decyzje dotyczące ich przyszłej kariery, sprzyja również skutecznemu dopasowaniu ich umiejętności i aspiracji do realnych potrzeb rynku pracy.

Każdy człowiek posiada jakiś talent – czasem mniej lub bardziej zauważalny – ale to od nas zależy, czy będziemy rozwijać je wszystkie, czy wybierzemy tylko ten najbardziej dla nas wartościowy. Należy jednak pamiętać, że talenty uczniów są kluczowym zasobem na rynku pracy. Współczesny rynek pracy ceni sobie różnorodność umiejętności i talentów, a uczniowie, którzy potrafią wykorzystać mocne strony, mogą osiągnąć sukces zawodowy. Między talentami uczniów a rynkiem pracy istnieje kilka ważnych zależności:

1. **Wyróżnienie na tle konkurencji** – posiadanie unikalnych talentów może uczynić ucznia bardziej wyróżniającym się na tle innych kandydatów. Firmy szukają pracowników, którzy wnoszą coś unikalnego i mogą przyczynić się do osiągnięcia celów organizacji.
2. **Dopasowanie do wymagań stanowiska** – talenty uczniów często wpisują się w specyficzne wymagania danego stanowiska. Pracodawcy poszukują kandydatów, którzy nie tylko posiadają odpowiednie kwalifikacje, ale również pasują do kultury firmy i są gotowi przynieść unikalne spojrzenie na wyzwania zawodowe.
3. **Elastyczność w podejściu do zadań** – uczniowie posiadający różnorodne talenty są zazwyczaj bardziej elastyczni w podejściu do różnych zadań. To ważne, zwłaszcza w dynamicznym środowisku pracy, gdzie pracownicy często muszą dostosowywać się do zmieniających się warunków.
4. **Współpraca w zespole** – talenty uczniów mogą wpływać na ich zdolność do efektywnej współpracy w zespole. Pracodawcy doceniają pracowników, którzy potrafią integrować się w grupie i skutecznie współpracować z innymi.
5. **Innowacyjność i kreatywność** – posiadanie talentów często idzie w parze z innowacyjnością i kreatywnością. Pracodawcy poszukują osób, które mają nowe pomysły i nowatorskie podejścia do rozwiązywania problemów.
6. **Wartość dla firmy** – talenty uczniów mogą przekładać się na konkretną wartość dla firmy. Pracodawcy chcą zatrudniać pracowników, którzy nie tylko spełniają wymagania stanowiska, lecz także przynoszą korzyści organizacji dzięki swoim umiejętnościom i talentom.
7. **Rozwój i adaptacja** – uczniowie, którzy świadomie rozwijają swoje talenty, są bardziej skłonni do ciągłej nauki i dostosowywania się do zmian. To istotne w kontekście szybko ewoluującego rynku pracy.
8. **Budowanie własnej marki** – talenty uczniów mogą pomóc w budowaniu ich marki osobistej na rynku pracy. Pracodawcy zwracają uwagę nie tylko na kwalifikacje, lecz także na reputację i unikalne umiejętności kandydata.

Podsumowując, talenty uczniów mają istotny wpływ na ich sukces na rynku pracy. Świadome rozwijanie talentów i skuteczne wykorzystanie swoich mocnych stron może otworzyć drzwi do satysfakcjonującej oraz pomyślnej kariery zawodowej.

Przykłady rozwijania talentów ucznia z pomocą doradcy zawodowego

Przykład 1

Opis: Jola, uczennica trzeciej klasy szkoły podstawowej, stoi przed wyborem zajęć rozwijających, ale nie jest pewna, jakie ma talenty i które wybrać zajęcia.

Problem: Jola czuje się zagubiona wśród wielu dostępnych zajęć rozwijających. Nie ma jasnego obrazu swoich talentów i nie wie, co może sprawić jej radość i przynieść satysfakcję.

Rozwiązanie problemu:

1. Sesje odkrywania zainteresowań – doradca organizuje sesję, podczas których Jola może eksplorować różne dziedziny, m.in. odpowiada na pytania o hobby, ulubione zajęcia pozalekcyjne i sytuacje, które sprawiają jej radość. Doradca przeprowadza wywiad mający formę swobodnej rozmowy, która pozwala mu na sporządzenie diagnozy zainteresowań i potencjału Joli.
2. Zajęcia kreatywne – zachęcanie Joli do udziału w zajęciach kreatywnych, takich jak rysunek, malarstwo czy taniec, aby rozwijała swoją wyobraźnię i odkrywała artystyczne talenty.
3. Testy predyspozycji – wykorzystanie testów predyspozycji, aby zidentyfikować obszary, w których Jola może mieć naturalne zdolności, np. artystyczne, matematyczne czy językowe.
4. Rozmowy z nauczycielami – przeprowadzanie konsultacji z nauczycielami Joli, aby uzyskać ocenę postępów uczennicy w zakresie różnych przedmiotów i zidentyfikować obszary, w których może się wyróżniać.
5. Zajęcia eksploracyjne – organizowanie zajęć eksploracyjnych, podczas których Jola może spróbować różnych aktywności, takich jak programowanie, sporty zespołowe czy działalność społeczna.
6. Działalność pozalekcyjna – zachęcanie Joli do udziału w różnych kółkach zainteresowań, np. teatralnym, naukowym czy artystycznym, aby eksplorowała różne obszary i znalazła to, co ją naprawdę pasjonuje.
7. Warsztaty samooceny – przeprowadzenie warsztatów, w czasie których Jola może ocenić swoje mocne i słabe strony, skonkretyzować marzenia i cele, aby zyskała lepsze zrozumienie siebie.
8. Budowanie zaufania – pracowanie nad otwartością i pewnością siebie Joli, aby czuła się komfortowo, eksplorując nowe dziedziny i podejmując wybory dotyczące zajęć rozwijających.

9. Doradztwo edukacyjne – rozmawianie z Jolą na temat możliwych ścieżek edukacyjnych i zawodowych związanych z jej zainteresowaniami, aby pomóc jej lepiej zrozumieć, jakie jej talenty mogą być przydatne w przyszłości.
10. Monitorowanie postępów – regularne monitorowanie postępów Joli na zajęciach rozwijających, aby dostarczyć jej informacji zwrotnej i pomóc w dalszym kształtowaniu jej zainteresowań.

Przykład 2

Opis: Adam, uczeń klasy ósmej, nie jest pewien, jaki jest jego główny talent. Nie może zdecydować, które swoje zainteresowania ma rozwijać i jaką wybrać przyszłą karierę zawodową.

Problem: Adam nie ma jasnego obrazu swojego talentu i nie wie, nie jest pewny swoich pasji i umiejętności. Potrzebuje wsparcia, aby odkryć swoje mocne strony i zidentyfikować obszary, które go fascynują.

Rozwiązanie problemu:

1. Sesje odkrywania zainteresowań – przeprowadzenie serii sesji, podczas których Adam eksploruje różne dziedziny, odpowiadając na pytania doradcy. Pytania dotyczą hobby ucznia, aktywności, które sprawiają mu radość, i sytuacji, w których czuje się komfortowo.
2. Testy predyspozycji zawodowych – wykorzystanie różnorodnych testów predyspozycji zawodowych, aby zidentyfikować potencjalne obszary talentów Adama i określić, w których dziedzinach może odnaleźć satysfakcję.
3. Analiza szkolnych osiągnięć – przeglądanie wyników szkolnych i prac domowych Adama, aby zidentyfikować przedmioty, w których mu idzie szczególnie dobrze, oraz obszary, w których wykazuje się kreatywnością.
4. Warsztaty z samorozwoju – organizowanie warsztatów dotyczących samorozwoju, które pomagają Adamowi zidentyfikować swoje mocne strony, wartości i cele życiowe.
5. Rozmowy z nauczycielami – rozmowy z nauczycielami Adama pozwolą uzyskać perspektywę szkolną na temat jego umiejętności, postawy wobec nauki i potencjalnych talentów.
6. Praktyki zawodowe i wizyty studyjne – zorganizowanie praktyk zawodowych i wizyt studyjnych w różnych miejscach pracy, aby Adam mógł zobaczyć różnorodne ścieżki zawodowe i zdobyć wgląd w różne dziedziny.
7. Indywidualne rozmowy o celach życiowych – rozmowy z Adamem na temat jego marzeń i celów życiowych. Pomoc w sformułowaniu krótko- i długoterminowych planów, które mogą pomóc mu odnaleźć właściwą ścieżkę w realizacji własnych zamierzeń.
8. Twórcze ćwiczenia eksploracyjne – zastosowanie kreatywnych ćwiczeń, takich jak przygotowanie listy pasji, tworzenie *vision board*, czyli tworzeniu wizualnej prezentacji

swoich marzeń i celów, czy eksperymentowanie z różnymi formami sztuki, aby rozbudzić kreatywność i pomóc Adamowi zidentyfikować obszary zainteresowań.

9. Podnoszenie samooceny – wspieranie Adama w budowaniu pozytywnej samooceny i pewności siebie, aby odważnie mógł podejmować decyzje dotyczące rozwoju talentów.
10. Budowanie planu działań – opracowywanie razem z Adamem konkretnego planu działań, obejmującego kroki do odkrywania i rozwijania talentów, a także zasoby, które mogą mu w tym pomóc.

Przykład 3

Opis: Tomek, uczeń ostatniej klasy liceum, wykazuje wyjątkowe zdolności zarówno w sporcie, szczególnie w lekkoatletyce, jak i w matematyce. Jego osiągnięcia sportowe przyciągają uwagę, ale jednocześnie jest zdolnym matematykiem.

Problem: Tomek jest rozdarty między pasją do sportu a zdolnością matematyczną. Nie jest pewien, jak połączyć obie te dziedziny w przyszłej karierze.

Możliwe etapy rozwiązania problemu:

1. Analiza indywidualnych predyspozycji – przeprowadzenie przez doradcę szczegółowej analizy zarówno umiejętności sportowych, jak i matematycznych Tomka, aby lepiej zrozumieć, jakie są jego główne talenty i jak je rozwijać.
2. Indywidualne doradztwo – przeprowadzenie regularnych sesji doradztwa, aby dowiedzieć się więcej o celach, marzeniach i obawach Tomka związanych z przyszłością, co pozwala przygotować odpowiednią strategię rozwoju.
3. Tworzenie planu rozwoju zintegrowanego – opracowanie planu rozwoju, który uwzględnia zarówno aspekty sportowe, jak i matematyczne. To może obejmować wybór studiów łączących te dwie dziedziny, takie jak informatyka w sporcie.
4. Programy praktyk zawodowych – wspieranie Tomka w znalezieniu programów praktyk, które umożliwią mu zdobycie doświadczenia zarówno w dziedzinie matematyki, jak i sportu.
5. Budowanie umiejętności miękkich – kształcenie umiejętności miękkich, takich jak zarządzanie czasem, praca zespołowa i komunikacja, które są ważne zarówno w sporcie, jak i w karierze matematyka.
6. Mentoring profesjonalistów – organizacja sesji mentoringu z profesjonalistami, którzy z sukcesem łączą matematykę z dziedziną sportu, aby dostarczyć Tomkowi inspiracji i praktycznych wskazówek.

7. Budowanie sieci kontaktów – pomaganie Tomkowi w budowaniu sieci kontaktów w obu dziedzinach poprzez uczestnictwo w wydarzeniach sportowych, konferencjach matematycznych i spotkaniach branżowych.
8. Przygotowanie do studiów zintegrowanych – wsparcie w wyborze studiów zintegrowanych, które umożliwią Tomkowi pogłębianie wiedzy zarówno w dziedzinie matematyki, jak i sportu.
9. Opracowywanie planów kariery – tworzenie razem z Tomkiem długoterminowych planów kariery, uwzględniających jego ambicje sportowe i matematyczne cele.
10. Zachęcanie do udziału w konkursach i zawodach sportowych – motywowanie Tomka do udziału w konkursach matematycznych i zawodach sportowych, aby zdobywał doświadczenie i pozyskiwał uznanie w obu dziedzinach.

To podejście pomaga Tomkowi skoncentrować się na rozwijaniu swoich talentów zarówno w sporcie, jak i matematyce, otwierając przed nim perspektywę łączenia obu tych pasji w przyszłej karierze zawodowej.

Doradca zawodowy, który wchodzi w rolę odkrywcy talentów uczniów, staje się jednocześnie architektem marzeń i budowniczym przyszłości. Jego rola wykracza poza tradycyjne ramy doradztwa zawodowego, sięga głębiej, by pomóc uczniom odnaleźć nie tylko odpowiednią drogę zawodową, ale także swoją prawdziwą pasję i potencjał.

Podejście doradcy powinno być jak otwarte drzwi do świata możliwości, gdzie każdy uczeń ma szansę odkrywać, kształtować i rozwijać swoje talenty. To nie tylko pomoc w wyborze ścieżki zawodowej, lecz także wsparcie w budowaniu pewności siebie, poznawaniu własnych wartości i uczeniu się, jak skorzystać z unikalnych mocnych stron.

Wraz z uczniami doradca wyrusza w podróż odkrywania, inspirując ich do eksploracji, kreatywności i samopoznania. Zakończenie tej podróży nie jest końcem, lecz początkiem nowej drogi, na której uczniowie są gotowi w pełni wykorzystać swój potencjał i świecić swoim światłem na przyszłościowym horyzoncie. Doradca zawodowy, jako odkrywca talentów, nie tylko otwiera drzwi do możliwości, ale również inspirowanie do stawiania kroków w kierunku realizacji własnych marzeń, pomagając uczniom tworzyć własne, unikalne ścieżki sukcesu.

Bibliografia

- Bajcar, B., Gąsiorowska, A. (2006). Zmiana paradygmatu diagnozy zainteresowań w doradztwie zawodowym. *Zeszyty Informacyjno-Metodyczne Doradcy Zawodowego*, 37, 77–98.
- Barczak, M., Pfeiffer, A. (2014). *Doradztwo edukacyjno-zawodowe: przykładowe rozwiązania*. Krajowy Ośrodek Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej.
- Buckingham, M. (2017). *Wykorzystaj swoje silne strony: użyj dźwigni swojego talentu* (wydanie w nowej szacie graficznej). MT Biznes.
- Chirkowska-Smolak, T., Hauziński, A., Łaciak, M. (2011). *Drogi kariery. Jak wspomagać rozwój zawodowy dzieci i młodzieży*. Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Dobrzyniak, M. (2017). Rola i kompetencje doradcy edukacyjno-zawodowego w świetle teorii naukowych i europejskich standardów. *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 1/2017, 93–102.
- Dołęga-Herzog, H., Rosalska, M. (2014). *Wykorzystanie metod kreatywnych w przygotowaniu uczniów do wyboru zawodu*. Krajowy Ośrodek Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej.
- Gardner, H. (2002). *Inteligencje wielorakie: Teoria w praktyce* (tłum. A. Jankowski). Media Rodzina.
- Gogacz, A. (red.). (2013). *Profilaktyczne podejście w edukacji włączającej. Działania nauczycieli szkół podstawowych różnicujące pracę w klasie*. Bogazici University Press.
- Górka, A., Adamczyk, P. M. (2021). *Model wspierający w doradztwie*. Instytut Badań Edukacyjnych.
- Hornowski, B., Hornowska, E., Brzeziński, J. (2009). *Teoretyczne i psychometryczne podstawy psychologicznych badań zdolności i rozwoju człowieka*. PTPN.
- Hüther, G. (2022). *Z czułością dla siebie*. Wydawnictwo Dobra Literatura.
- Hüther, G., Grotowicz, V. (2015). *Kim jesteśmy, a kim moglibyśmy być. Zachęta neurobiologiczna*. Wydawnictwo Dobra Literatura.
- Hüther, G., Hüther, G., Hauser, U., Lipiński, A. (2014). *Wszystkie dzieci są zdolne: Jak marnujemy wrodzone talenty* (dodruck do wydania z 2014 r). Wydawnictwo Dobra Literatura.
- Kargulowa, A. (2016). Doradztwo zawodowe w całościowym uczeniu się. W: E. Solarczyk-Ambrozik (red.). *Doradztwo zawodowe w perspektywie całościowego uczenia się* (s. 13–30). Wydawnictwo UAM.

Łuczak-Janias, M., Kotarba, M. (2008). *ABC poradnictwa zawodowego w szkole* (praca zbiorowa). Krajowy Ośrodek Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej.

Nęcka, E. (1994). *TROp: Twórcze rozwiązywanie problemów*. Oficyna Wydawnicza „Impuls”.

Pocztowski, A. (red.). (2016). *Zarządzanie talentami w organizacji* (wyd. 2 uaktualnione). Wolters Kluwer.

Robinson, K., Aronica, L. (2015). *Odkryj swój żywioł. Jak odkryć swoje talenty, odnaleźć pasję i zmienić swoje życie*. Wydawnictwo Element.

Spitzer, M., Guzowska-Dąbrowska, M. (2007). *Jak uczy się mózg*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Żylińska, M. (red.). (2019). *Nurty edukacji alternatywnej w świetle wiedzy o procesach uczenia się* (wyd. 1). Edukatorium Marzena Żylińska.

Netografia

Brzosko, A. (b.d.). *Awantura o talenty*. <https://sp2.siechnice.com.pl/files/2017-08/awantura-o-talenty-artykul-dyrektor-szkoly.pdf>

Jak poznać siebie? <https://www.youtube.com/watch?v=S8RIEBIdbB0>

Dweck, K. (listopad 2014). *Siła wiary w to, że możesz się poprawić* [wystąpienie].

https://www.ted.com/talks/carol_dweck_the_power_of_believing_that_you_can_improve?language=pl

Głowacka-Stewart, K., Majcherczyk, M. (2006). *Zarządzanie talentami: Wyzwania, trendy, przykłady rozwiązań, Raport Badawczy, The Conference Board* (E-0011-06-RR), https://www.conference-board.org/pdf_free/report_zarzadzanieTalentami.pdf

Sękowski, A. E., Bilyakovska, O. (2011). Zdolności człowieka jako wymiar psychologiczny. *Języki Obce w Szkole*, 1/2011. https://www.researchgate.net/profile/Andrzej-Sekowski/publication/291096298_Zdolnosci_czlowieka_jako_wymiar_psychologiczny/links/569e064a08aed27a70313f95/Zdolnosci-czlowieka-jako-wymiar-psychologiczny.pdf

Steinke-Kalembka, J. (2015). *Plastyczność inteligencji (fixed vs growing mindset)*. edukowisko.pl. <https://www.edukowisko.pl/plastycznosc-inteligencji-fixed-vs-growing-mindset-2/>

Szmidt, K. J. (2013). *Trening kreatywności. Podręcznik dla pedagogów, psychologów i trenerów grupowych*. Wydawnictwo Sensus.

Żylińska, M. (2017). Czy wiemy wystarczająco wiele o mózgu, by zmieniać system edukacyjny? Rozmowa z neurobiologiem Geraldem Hütherem. *Polityka*. <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/1594757,1,czy-wiemy-wystarczajaco-wiele-o-mozgu-by-zmieniac-system-edukacyjny.read>

Celem publikacji jest wsparcie nauczycieli w odkrywaniu i rozwijaniu zainteresowań i talentów u swoich uczniów. Nowoczesne doradztwo zawodowe winno nie tylko brać pod uwagę indywidualne cechy i zainteresowania, ale istotnym elementem diagnostyki doradczej musi stać się odkrycie potencjału ucznia związanego z jego utalentowaniem. Publikacja zarówno dostarcza wiedzy o tym, czym są talenty, jak je odkryć i jak pracować z uczniem, aby mógł je rozwijać, jak i zawiera wiele praktycznych przykładów, jak to robić w kontekście doradztwa zawodowego.

Grzegorz Faraniec – nauczyciel, doradca zawodowy, trener i edukator. Nauczyciel geografii. Absolwent studiów podyplomowych z zarządzania zasobami ludzkimi. Ekspert merytoryczny w projektach międzynarodowych. Właściciel firmy HunterR zajmującej się HR i poradnictwem całozyciowym.

